

Finansklagenemnda Person

Avgjørelse FinKN 2025-535

27.5.2025

DNB Livsforsikring AS (Pensjon, Personal)

Ulykke

Klatring – auto belay – manglende sikring – avkortning – grov uaktsomhet – fal. § 13-9.

Forsikrede ble alvorlig skadet etter at han slapp seg ned fra ca. 10 meters høyde i en klatrevegg. Forsikrede hadde glemt å koble klatreselen til sikringen (autobelay), og falt derfor rett i bakken. Rådgivende lege vurderte at sannsynlig varig medisinsk invaliditet lå i intervallet 76-92 %. Tvist om forsikrede grovt uaktsomt har fremkalt forsikringstilfellet. Nemnda viste til skadepotensialet og uttalte at det i utgangspunktet er grovt uaktsomt å ikke forsikre seg om at man er sikret før og underveis i klatringen. Risikoen tilsier at det må stilles strenge krav til den enkelte om å undersøke at man er sikret. Manglende tilstrekkelige mekanismer fra klatreparkens side om å minne om dette, kunne ikke fritta forsikrede for disse kravene. Manglende sikring skyldtes en forglemmelse, men forsikrede hadde mulighet også før han slapp seg til å oppdage den manglende sikringen. Forsikredes handling måtte anses som grov uaktsom. Nemnda ga foretaket medhold.

Saksfremstilling

Forsikrede var utsatt for en ulykke i klatrevegg.

I vedlegg til skademelding er det gitt en nærmere redegjørelse for hendelsesforløpet:

Han klatrer noen klatreruter og alt er som normalt, men når han skal inn på en ny klatrerute så starter denne ruten ca 2 meter fra sikringen, han sier at han har mange tanker i hodet underveis og i forbifarten så glemmer han å koble klatreselen til sikringen (Autobelay).

Han klatrer med ryggen til Autobelayen og la underveis ikke merke til at han ikke var sikret, og det var lite folk i hallen så ingen andre ga beskjed til han heller.

Når han kommer ca 10 meter opp i veggen ser han at han har angrepet klatreruten feil, og slipper seg i klatreveggen uten å være klar over at han ikke er sikret, og faller dermed i bakken. Når han slipper seg roterer han mot klokken og ser at autobelayen ikke er koblet til. Han lander på bena og landingen knuser hælene og gjør at to ryggvirvler hopper fra hverandre og brenner ryggen på to steder. [...]

I telefonnotat fremgår følgende:

[...] Fredag etter jobb - dro og gikk 1 time og 10 minutter på skøyter. Han så da en fugl i skøytehallen, og han dro deretter og klatret i klatreveggen (sl har klatret i mange år). I bakhodet lå det og kvernet om han skulle varsle vaktmesteren i ishallen om fuglen som hadde forvillet seg inn der.

SL klatret flere ganger. Han kikket på noen som klatret hjørneruten. Han så også vaktmesteren og det at han burde varsle om fuglen kvernet også i hodet hans.

Sliten etter skøyter og lang uke på jobb - mye å tenke på i anledning jobben også.

Man må fysisk fjerne et hinder før bruk av autobelay, men hjørneruta lå 2 meter bortenfor og sl trengte ikke fjerne noe. Han startet derfor å klatre.

Ingen så at sl klatret uten sikring.

10 m oppe - sl så han klatret feil - sl slipper seg derfor fra veggen for å komme ned - han klarte ikke å komme lengre på hjørneruta der han var kommet.

Underlaget var hard gummi.

SL sa han var litt ukonsentrert før han startet å klatre - mye å tenke på fra jobben, fuglen i ishallen, sl var

sliten etter skøytegang og klatring og var sikkert også sulten.

SL hadde mange tanker i hodet da han startet å klatre Lenge siden spist, mange jobbtanker, skøyter 1t 10 min - var sliten [...]

Foretaket varslet mulig avkortning samme dag.

Forsikrede viste i brev 18.3.24 til flere nettartikler som omhandler andre klatrere som hadde glemt å sikre seg på tilsvarende sikringssystem, med påfølgende fall. I

https://www.nrk.no/nordland/flere-ulykker-med-autobelay-_malin-falt-ni-meter-og-knakk-flere-bein-1.15964457 fremgår at ulykkesdatabasen.no viser at det har skjedd 10 ulykker og nestenulykker ved bruk av «autobelay» bare i 2022. Styreleder i en klatreklubb uttalte at: «Ulykker som dette har vi snakket masse om. Hele klatrenorge har vært klar over dette lenge. Videre sier styrelederen at feilen sjeldent ligger i utstyret, men hos mennesket. Den vanligste feilen er nemlig at folk glemmer å hekte seg inn på sikringsutstyret [...]»

På siden <https://www.norsk-klatring.no/sikkerhet/slik-bruker-du-autobelay-paa-en-trygg-maate> fremheves det at det er urovekkende mange ulykker og nestenulykker som registreres. «En alarmerende gjenganger i det som rapporteres er at klatrer glemte å feste karabineren i sentralløkka og begynte klatringen uten å være sikret. Mange reagerer med vantrø når de hører at noe slikt har skjedd, og stiller seg uforstående til at noen kan begynne å klatre opp i veggen uten å være sikret og heller ikke merke det før det er for sent. Til alt overmål har dette også skjedd flere ganger med svært erfarne klatrere, gjerne i forbindelse med at man skal være effektiv og at alt går på automatikk. [...]».

Flere klatresentre som tilbyr selvsikring har installert fysiske hinder i form av trekantede sperreseil som skal hindre klatrer adgang til veggen når karabineren ikke er festet i selen.

Utrolig nok er det også registrert ulykker hvor klatrer har klart å snike seg usikret opp i veggen selv når sperreseilet er på plass.

I ... har halleier som en konsekvens av dette byttet ut de opprinnelige sperreseilene med større sperreseil som forbedret sikkerhetsbarriere. I tillegg er informasjon og opplæring viktige tiltak som produktkontrollen pålegger klatresentre å gi sine brukere. [...]

Det er videre vist til <https://klatring.no/nyheter/2024/nasjonale-retningslinjer-for-bruk-av-autobelay/> hvor det fremgår at:

Norges klatreforbunds visjon er; bakkefall som skyldes at klatrer har glemt å feste seg i autobelay skal ikke forekomme. For å nå denne visjonen vil vi invitere med oss både klatresentre, klatreklubber og enkeltklatrere til å gjøre en felles innsats for å nå visjonen.

Akkurat nå er vi dessverre langt unna å nå vår visjon. Ulykkestallene øker jevnt, og dette er ofte svært alvorlige ulykker, noen ganger med livstruende skader. Denne utviklingen må stoppes! Ulykkesdatabasen viser at klatring på autobelay er den klatredisiplinen som frembringer de fleste alvorlige klatreulykkene innendørs. Om utviklingen ikke reverseres er vi redd at vi innen kort tid vil oppleve den første dødsulykken grunnet glemt innfesting under klatring på autobelay i Norge. Vi var svært nære at dette skjedde i januar 2024. Dette har allerede skjedd internasjonalt, og vi ønsker for enhver pris å unngå dette her hjemme. [...]

Nasjonale retningslinjer for bruk av autobelay fra Norges klatreforbund er også fremlagt:

Norges klatreforbunds anbefalte retningslinjer er at alle klatreanlegg som tilbyr klatring på autobelay organiserer tilbudet på følgende måte:

- Alle linjer for autobelayklatring har store sperreseil med informasjon om å huske å feste seg inn og kameratsjekk. Seilene er rektangulære med minimumshøyde 150 cm og minimumsbredde lik avstanden mellom boltelinjene. Seilene er så store at to naboseil står skulder til skulder.

- Alle startklatretak er fullstendig skjult bak sperreseilene slik at det er umulig å klatre i veggen når sperreseilet er oppe. Det er heller ingen klatretak tilgjengelige på naboruter, jfr. første kulepunkt. Det må gjøres umulig å klatre på rutene ved oppslått sperreseil selv om klatrer aktivt skulle prøve å gjøre det.

[...]

Begrunnelse for anbefalingen:

Ulykkeshistorikk:

[...] En åpenbar forskjell mellom klatring på autobelay og klatring med tau er at kameratsjekken, som er grundig innarbeidet i tauklatring, ikke er like innlysende eller logisk ved klatring på autobelay. En skal da tross alt bare feste seg inn i en karabiner, og hvem som helst kan jo klare noe så enkelt. Men ulykkesstatistikken viser at nettopp denne enkle prosedyren glemmes overraskende ofte, med bakkefall og påfølgende skader som resultat

[...]

I skrivende stund er det registrert 135 hendelser med autobelay på www.ulykkesdatabasen.no, inkludert hele 83 hendelser av frisoering hvor klatrer har glemt å feste seg inn.

[...]

Dersom vi hver gang en ulykke skjer, legger skylden for ulykken på den enkelte klatrer som har gjort en feil, hvordan kan vi da bygge en sunn sikkerhetskultur? Med en slik tilnærming til problematikken fraskriver vi oss ansvaret for å finne gode og kollektive løsninger for å eliminere risiko, og kommer ikke videre i sikkerhetsarbeidet. Ingen klatrere kommer til klatresenteret med en målsetning om å falle ned og skade seg selv. Dersom vi aksepterer dette utgangspunktet er vi nødt til å behandle personlige feil som blir gjort i klatreveggen som symptomer på et dypere problem og handle deretter. Den totale mengden personlige feil tilsier at vi står ovenfor en systemsvikt.

[...]

Hvorfor glemmer klatrere å klippe seg inn?

[...]

Det er lett å tenke at glemt innfesting skyldes slurv. Mønsteret i ulykkene tyder imidlertid på at det er ikke klatrere som slurver, men hjernen som er utsatt for kognitive bias, eller gjør systematiske feil. Klatrere som har opplevd å klatre usikret forteller at de har vært 100% sikre på at de har festet seg inn og sjekket seg selv. Alvorlige autobelay-ulykker skjer uavhengig av erfaringsnivå, og skjer der med også moderat til erfarne klatrere. [...]

I brevet er det også vist til:

Som det fremgår skademeldingen og av e-post fra [forsikrede] sendt [...] startet altså løypen han falt fra ca. 2 meter fra fanen ved den svarte sirkelen (se bilde), slik at det ikke var et fysisk hinder der det skulle være. [Forsikrede] har også i e-posten inntatt et tilfeldig bilde fra et annet anlegg - funnet på nett - som viser hvordan en klatrevegg med sperreseil skal se ut for å unngå ulykker.

Løypen han falt fra ble i tillegg skrudd ned etter ulykken. Se også facebook-innlegget fra [klatreparken] etter ulykken, som er inntatt på neste side. [...]

Rådgivende lege vurderte saken:

Det er snakk om en alvorlig skade med åpenbare varige følger og det er best om et antatt intervall for varig invaliditet. Endelig bedømmelse kan kanskje best gjøres 1 år etter skadedato, tidligst

Brudd i rygg med skade av ryggmarg i tillegg til knuste hælbein.

Bruddet i columna er beskrevet i Th 1-L1 regionen, men det er konsekvent referert til som en komplett ryggmargsskade i Th4 med paraplegi. I tillegg knusningsskade i begge hælbein.

Estimat av VMI:

[...]

Maksimal VMI 90 % + 1 % + 1 % (red-metode) = 92 % VMI.

Minimum VMI; 70 % + 3 % + 3 % (red metode) = 76 % VMI.

Foretaket uttalte at det vil avkorte «erstatningen med inntil 25 %, beroende på en totalvurdering av endelige konsekvenser når disse er mer avklart.»

Forsikrede har vist til at en annen person som skadet seg i klatrevegg etter tilsvarende glemt innfesting, ikke fikk avkortet sin erstatning fra et svensk forsikringsforetak.

Forsikrede har i det vesentlige anført at det ikke er grunnlag for avkortning, idet han ikke har opptrådt grovt uaktsomt. Grov uaktsomhet hadde det vært hvis han med intensjon hadde klatret

uten sikring, ikke som i dette tilfellet hvor det skjedde en forglemmelse - som statistisk sett skjer ofte - og som ble muliggjort på grunn av brudd på retningslinjer som skulle sikre trygghet. Artikler og statistikk viser at det å glemme å sikre seg ved bruk av autobelay skjer mye oftere enn man skulle tro, hvilket indikerer at dette ikke er et kvalifisert avvik. Som følge av et stort antall ulykker og nestenulykker som følge av manglende sikring, er det utarbeidet nasjonale retningslinjer for bruk av autobelay, hvor det bl.a. fremgår at alle linjer for klatring med autobelay skal «sperras» med fysiske hindringer i form av store sperreseil mv. Dette slik at det ikke skal være mulig å klatre uten å sikre seg først. I den aktuelle klatreparken var det ikke en slik fysisk hindring tråd med retningslinjene. Dette muliggjorde ulykken. Det er klatreanleggene som tilbyr muligheten for å kunne klatre alene uten en klatrepartner, og som dermed har ansvaret for at bruk av autobelay er trygt og ikke kan medføre skader. Klatreparken har selv erkjent at de ikke hadde et trygt nok sikkerhetsopplegg for å unngå ulykker og må ta grep.

Forsikringsforetaket har i det vesentlige anført at forsikrede har fremkalt forsikringstilfelle ved grov uaktsomhet. Selv om artikler og statistikk viser at det er lett å glemme å koble seg på autobelay, at det er videreført ytterligere fysiske sperringer som skal bidra til at man sikrer seg før klatring og at det ikke var fysisk hindring ved aktuelle løype, kan ikke dette være avgjørende for vurderingen av om han utviste grov uaktsomhet eller ikke. Det avgjørende må være om hans egne handlinger representerer et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte og øvrige momenter ved vurdering av grov uaktsomhet. Han hadde drevet med klatring i mange år og var vel kjent med de klatrerutiner, retningslinjer og sikkerhetsregler som gjaldt på aktuelle tidspunkt for ulykken. Ved klatring med autobelay er vel den viktigste sikkerhetsregelen å feste seg på karabinkroken til autobelay slik at man faktisk er sikret. Saken gjelder unnlatt sikring ved klatring i stor høyde med tilgjengelige sikringsmidler. Stor høyde medfører stor risiko for alvorlig skade dersom sikkerhetsrutinene ikke følges. Manglende gjennomføring av sikkerhetsrutiner anses derfor i forsikringsrettslig forstand som et svært alvorlig brudd på sikkerhetsinstruksene og må anses som et markert avvik fra det forsvarlige. Det er klatreren selv som har ansvaret for å klikke seg inn på autobelay. Det at det er flere/mange andre klatrere som har gjort det samme, endrer ikke foretakets vurdering.

Selv om man glemte å klikke seg inn på autobelay har man likevel også senere mulighet til selv å sjekke/kontrollere at man er koplet til. Dette kan man sjekke underveis i klatringen, gjerne flere ganger, og ikke minst også før man hopper ned. Man har altså flere handlingsalternativer i form av kontroll/sjekk av utstyr underveis i klatringen.

Samlet foreligger et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte, og det foreligger da grunnlag for å avkorte forsikringsutbetalingen.

Finansklagenemnda Persons begrunnelse

Spørsmålet er om forsikrede grovt uaktsomt har fremkalt forsikringstilfellet, jf. fal. § 13-9.

Fal. § 13-9 fastsetter at foretakets ansvar kan settes ned eller falle bort dersom den forsikrede ved annen forsikring enn livsforsikring «grovt uaktsomt [har] fremkalt forsikringstilfellet eller økt skadens omfang». Det samme gjelder dersom den forsikrede grovt uaktsomt har fremkalt forsikringstilfellet gjennom overtredelse av en sikkerhetsforskrift. Ved avgjørelsen skal det etter bestemmelsens tredje punktum legges vekt på «skyldgraden, skadeforløpet, om forsikrede var i selvforskyldt rus, hvilken virkning nedsettelse eller bortfall av selskapets ansvar vil få for den som har krav på forsikringen eller for andre personer som er økonomisk avhengige av ham eller henne og forholdene ellers.»

For at en handling eller unnlatelse skal anses som grovt uaktsom, må det etter rettspraksis foreligge et "markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte. Det må dreie seg om en opptreden som er sterkt klanderverdig, hvor vedkommende altså er vesentlig mer å klandre enn hvor det er tale om alminnelig uaktsomhet", jf. Rt-1989-1318.

Det er foretaket som må sannsynliggjøre at vilkårene for avkortning er oppfylt, og det er i utgangspunktet tilstrekkelig med alminnelig sannsynlighetsovervekt, jf. HR-2016-2579-A (se særlig avsnitt 33).

I bevisvurderingen tillegger nemnda tidsnære bevis størst vekt. Særlig gjelder dette tidsnære beskrivelser foretatt av fagfolk for å få klarlagt en tilstand, som for eksempel nedtegnelser i legejournaler om funn og pasientens symptomer. Bevis som er tilkommet senere tillegges mindre vekt, spesielt opplysninger som har tilkommet etter at det oppstod uenighet med selskapet. Dette er i tråd med prinsippene Høyesterett har lagt til grunn for bevisvurderinger, jf. blant annet HR-2018-2344-A og Rt-1998-1565, og er dessuten et utslag av nemndas skriftlige saksbehandling.

På bakgrunn av fremlagt dokumentasjon legger nemnda til grunn at forsikrede skadet seg da han skulle slippe seg ned fra ca. 10 meters høyde i en klatrevegg. Som følge av manglende sikring falt han ned til bakken. Partene er enige om at det ikke var noe i veien med sikringsutstyret – autobelayen, og at forsikrede ikke forsettlig valgte å ikke sikre seg, men at han glemte dette under klatring av den aktuelle ruten.

På bakgrunn av den høye skaderisikoen ved klatring i slike høyder, finner nemnda det i utgangspunktet klart at det må anses som et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte å ikke forsikre seg om at man er sikret før og underveis i klatringen.

Forsikrede har særlig fremhevet at det skjedde en forglemmelse, som statistisk sett ofte skjer, og at denne ble muliggjort på grunn av klatreparkens brudd på retningslinjer som skulle sikre trygghet. Manglende tiltak for å sikre at klatrere husker å bruke tilgjengelige sikringsanordninger, vil etter nemndas syn kunne ha betydning i uaktsomhetsvurderingen. I dette tilfellet finner likevel nemnda at risikoen for stor skade fremstår såpass høy når det er tale om denne typen klatring, at det må stilles strenge krav til at den enkelte selv undersøker at man er sikret. Manglende tilstrekkelige mekanismer fra klatreparkens side om å minne om dette, kan ikke fritta forsikrede fra disse kravene.

Slik saken er opplyst legger nemnda til grunn at forsikrede burde ha festet seg før starten på den aktuelle klatrerunden, og at han også hadde mulighet til å oppdage den manglende festingen underveis, før han valgte å slippe seg ned.

Etter en konkret vurdering finner nemnda at den aktuelle skaden skyldes et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte, og at det følgelig i utgangspunktet foreligger grunnlag for avkortning, jf. fal. § 13-9 første setning.

Avgjørelsen er enstemmig.

Finansklagenemnda Persons konklusjon

Foretaket gis medhold.

Ved behandlingen deltok Kaja de Vibe Malling (leder), Tonje Giertsen (bransjerepresentant) og Paal Bjønness (forbrukerrepresentant).